

הלבנות הלואה

דיני הלואה וכו' מ' סעיפים:

א מצות עשה להלוות לעניי ישראל^א (אם ידו משנת ושיעור השנת יד נתבאר בהלכות צדקה^ב) שנאמר^ג אם כסף תלוה את עמי את העני עמך וכול רשות תלמוד לומר^ד והעבט העביטנו וגו'^ה.

ואף בלא עבטו חייב להלוותו ואף ליתן לו מתנת חנם^ו שהרי נאמר^ז נתן נתן לו (ואומר^ח השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה וגו' והמלוה על המשכון אינו משמט^ט על כרחך אף בלא משכון חייב הכתוב להלוות לו). ומה תלמוד לומר והעבט העביטנו שאם העני אינו רוצה להתפרנס משל אחרים וגם בוש ללות אומרים לו הבא משכון^י כדי להגים דעתו שלא יבוש^{יא}. אין לי אלא עני עשיר שצריך ללות מנין שמצוה להלוותו^{יב} לפי שעה^{יג} תלמוד לומר^{יד} את עמי.

ואפילו אם בא לפניו נכרי ללות ממנו בריבית וישראל עשיר בחנם הישראל קודם^{טו} אם צריך להוציא המעות לפרנסתו^{טז} ודי מחסורו^{טז} ולא להלוותו לנכרים בריבית או בשאר משא ומתן שנאמר^{יז} את עמי עמי קודם לנכרי. ומה תלמוד לומר את העני להקדים עני לעשיר ומה תלמוד לומר עמך להקדים עניך הקרובים לשאר עניי העיר ועניי עירך לעניי עיר אחת^{יח} כדרך שנתבאר בהלכות צדקה^{יט}. ומצוה זו להלוות לעני גדולה מן הצדקה^כ כמו שנתבאר שם:

ב כל הנגיש את העני והוא יודע שאין לו מה יחזיר לו^{כא} לא מעות ולא ממטלטלין^{כב} עובר בלא תעשה שנאמר^{כג} לא תהיה לו כנושה. ולנכרי יש אומרים^{כד} שמצות עשה לנגיש ולהצר לו שנאמר את הנכרי תגישו זו מצות עשה ולא רשות:

42

טו ברייתא (עני קודם) וגמרא (אפילו נכרי בריבית) ב"מ ע"א. א. רמב"ם פ"ה ה"ז.

טז אגודה ב"מ פ"ה סי' צ"ג.

יז דברים מו. ה. כתובת סו. ב. מור וש"ע י"ד סי' ר"ג ס"א. וראה פתחי חושן המלואה פ"א ס"ק ל'.

יח שמות כ"ב. כד.

יט ברייתא פ"א ה"ב. מור וש"ע סי' צ"ג. א. וברש"י שם. מור וש"ע סי' צ"ג ס"א. וראה גם לעיל י"ד הל' תלמוד תורה פ"א ה"ח.

כ להלכות אלו בשוע"ך לא הניעו לדניו, וראה מור וש"ע י"ד סי' רנ"א ס"ג.

כא שבת ס"ג. א. מוכח נמו, ב. מור וש"ע סי' צ"ג. י"ד סי' רנ"א ס"ג.

כב רמב"ם פ"א ה"ב. מור וש"ע סי' צ"ג. ס"ב. סמ"ע שם ס"ק ג'. וראה גם לקמן הל' אונאת סל"א.

כג עיי' סי' צ"ג סט"ו, ופסח"ט סי' צ"ג ס"ק יג' (שאישי לו ממטלטלין כנסם שלח ביד לביתו ונטול), ובלקמן ס"ח וס"ב.

כד שמות כ"ב. כד.

כה רמב"ם שם מן הספרי ע"פ דברים מו. ג.

א רמב"ם הל' מלוה וזה פ"א ה"א. מור וש"ע סי' צ"ג. וראה תורת מנחם התורהדיוט תשנ"ז ח"ב ע' 481 וע' 523. הע"ב שכנ ע' יא.

ב הלבנות אלו בשוע"ך לא הניעו לדניו, וראה מור וש"ע י"ד סי' רנ"א ס"א.

ג שמות כ"ב. כד.

ד דברים מו. ה.

ה חכמתו משפטים פ"א ויתרו פ"א. רמב"ם שם.

ו ראה לעיל חו"ד הל' רבות סמ"ה.

ז דברים מו. י. וראה ב"מ לא. ב (לקנין מתנה). רמב"ם הל' שנוטה ויובל פ"א הל'.

ח דברים מו. ג.

ט בדיקתן סל"ח וש"נ.

י ב"מ דף לא. ב. וכתובות דף טו. ב.

יא רש"י כתובת שם ד"ה שתהיה.

יב מוכה נמו. ב (בין לעשירים). ב"מ ע"א. (עני ועשיר).

יג מור וש"ע סי' צ"ג ס"א.

יד מור וש"ע שם. וראה לק"ש ח"א ע' 304 (שארז"ל) שצריך ללות לפי שעה בנין כ"ו.

יז שמות כ"ב. כד. סמ"ע שם ס"ק א. וראה מביתא

דרשב"י ע"פ"ה (ת"ל ענך). לק"ש חכ"ז ע' 353 תערה

הלכות הלואה

ג אסור לאדם להראות לבעל חובו בזמן שידוע שאין לו ואפילו לעבור לפניו¹⁰ מפני שהוא נבלם¹¹ בראותו למלוה ואין ידו משגת לפרוע¹² ועל זה רמזי¹³ הכתוב לא תהיה לו כנושה ולא נושה ממש:

ד אסור ללוה לכבוש ממון חבירו בידו ולומר לו לך ושוב ומחר אתן ויש אתו¹⁴ שנאמר¹⁵ אל תאמר לרעך לך ושוב ומחר אתן ויש אתך:

ה אסור ללוה שיקח הלואה ולהוציאה שלא לצורך¹⁶ עסק פרנסתו בענין שהוא מאבדה מן המלוה¹⁷ שלא ימצא ממה לגבות חובו ואם עושה כן נקרא רשע¹⁸ אף על פי שהמלוה עשיר גדול¹⁹ והוא עני שנאמר²⁰ לזה רשע ולא ישלם. וכשהמלוה מכיר את הלוה שהוא בעל מרה זו מוטב שלא להלוותו משילוחו ויצטרך לנגשו אחר כך ויעבור בכל פעם משום לא תהיה לו כנושה²¹.

אבל אם הוציאה לצורך עסק פרנסתו²² ואחר כך ממה ידו ואין לו לפרוע אגוס הוא ואינו חייב להשכיר עצמו ולא לעשות שום מלאכה כדי לפרוע²³ אף על פי שנקרא לזה רשע ולא ישלם²⁴.

ומכל מקום כל ממון שיגיע לידו²⁵ וכל הממלטלין היתרים על כדי סידור שמסדרין לבעל חובו²⁶ חייב לתת הכל להמלוה ולא ישאיר לעצמו רק כדי מזון ל' יום וכסות²⁷ חודש לו לברו ולא לבניו ואשתו²⁸ אף על פי שהייב במוזנותיה²⁹ ומלבושיה³⁰ וכן לעולם כל אימת שיגיע לידו איזה ממון או ממלטלין יתנם להמלוה ולא ישאיר לעצמו רק שהיה לו מזון ל' יום וכסות³¹ חודש³² מיום זה שהגיע הממון לידו. אלא אם כן ניתן לו הממון בתנאי על מנת שלא לפרוע ממנו לחובו³³. והמזון והכסות משערים בכינונו שבעיר³⁴ אף על פי שהיה רבי תהילה לאכול ולכבוש בעשיר³⁵ או בעני³⁶. ואפילו אם הוא תלמיד חכם ותורתו אומתו רוב למכור ספריו ואפילו ספר תורה ולפרוע להמלוה³⁷ ואין צריך לומר בית דירה³⁸. אלא אם כן מוחל לו המלוה מרצונו מה שמוחל לו. אבל ספרים שקנה לבניו³⁹

שם ס"ק כג. אמרי יעקב באורים ד"ה אגוס.
מ ב"ב מנה). א. וראה פתחי חושן הלואה פ"ב ס"ק כו.
מא רמב"ם פ"ב ה"ב. טור ופרי"ט סי' צט ס"א.
מב ברייתא ב"מ ק"ג, ב. מסקנת הגמרא שם ק"ד, א דלעת
הנאונים והר"ף (ב, פמט, ב). רמב"ם פ"א ה"ג. מור וש"ע
ס' צו סכ"ג.
מג משנה ערביין כג, ב (לענין ערביין). רמב"ם שם. מור
וש"ע שם. וראה גם לקמן פ"ח, לענין משכון.
מד רמב"ם שם. מור וש"ע שם.
מה כמבואר באהע"ז סי' פמו ס"ב וסי' עג ס"א.
מו רמב"ם פ"ב ה"ב. מור וש"ע סי' צג ס"א.
מז מורדכי ב"מ רמ"ג תג (פא, ד), כשם רבי אבנהור. דרכי
מושה שם ס"ד. ר"ש י"ד סי' רנ"ג ס"ב.
מח נמוקי יוסף (פמ, ב) בשם הרא"ה. רמ"א סי' צו סכ"ג.
מט מ"ע שם ס"ק פח.
נ נמוקי יוסף ורמ"א שם.
נא בעל התרומות שקרא ח"א סי' ה, ומשנה סוף פ"ג
דבכרמס. מור וש"ע שם. ש"ך י"ד סי' רנ"ג ס"ק ז.
נב ש"ך סי' צו ס"ד.
נג מור בשם הר"י ברצלוני, וש"ע סי' צו סכ"ה.

כו ב"מ טו, ב. מור וש"ע סי' צו ס"ב.
כז רש"י שם ד"ה לא תהי' (ויבש). רמב"ם פ"ה ה"ג
(כ"ל"טו). מור וש"ע שם.
כח מור וש"ע שם.
כט להם משנה פ"א ה"ב"ג.
ל ב"מ דף ק"ג, ב דף ק"ו"א, א (לענין כובש שבר שכו.
וכלקמן ה"ל אשאל ס"ד). רמב"ם פ"א ה"ג. מור וש"ע
סי' צו ס"ג. וראה גם לקמן ה"ל גולה ס"ד, וקרא שם ס"ק
ג. ה"ל אשאל ושכירות ס"ד.
לא משלי ג, כה.
לב רמב"ם פ"א ה"ג. מור וש"ע סי' צו ס"ד.
לג סוה"מ ס"ק ה. וראה אמרי יעקב באורים ד"ה בענין.
לה רמב"ם שם. מור וש"ע שם.
לו רמב"ם שם.
לז תהלים לו, כא. רמב"ם שם.
לח טור וש"ע שם.
לח מ"ז (בתורתיו לטור שבסוף הסיומן). הובא בבאר הטב
ס"ק ב.
לט הרא"ש בתשובה בעל ע"ב, בשם ר"ת. מור סי'
צג, וש"ע סי' צו סמ"ז. ולענין פושע ונגב, ראה סמ"ע

הלכות הלואה

ג

וכן בגדיו חול שקנה להם או לאשתו¹⁰¹ ואפילו בגדי שבת של אשתו שלא קנה לה הוא¹⁰² לא יפרע מהם חובו:

ז המלוה את חבירו לא ילוונו אלא בפני עדים אפילו הלוה הוא תלמיד חכם¹⁰³ ובודאי לא יכפור מדעתו אף על פי כן יש לחוש שישבח החלואה מחמת מדרת לימודו ויכפור בו¹⁰⁴. וכל המלוה בלא עדים עובר משום ולפני עור לא תתן מכשול¹⁰⁵. אלא אם כן הלווה על המשכון¹⁰⁶. ואף על פי כן המלוה בשמור משובח יותר¹⁰⁷ שבמשכון אפשר שישבח הלוה סך ההלואה¹⁰⁸ ובעדים בלא שמור אפשר שלא יהיו העדים במדינה כשיבתה עוהו ויכפור בו¹⁰⁹:

ז המלוה את חבירו¹¹⁰ אחד עני ואחד עשיר¹¹¹ שלא על המשכון¹¹² וכשהגיע זמן הפרעון¹¹³ בא למשכנו להיות כמותו במעותיו או לגבות חובו מהמשכון¹¹⁴ לא ימשכנו¹¹⁵ בעצמו בורוע¹¹⁶ אלא על פי בית דין¹¹⁷ שישלחו שלוחם¹¹⁸. ואם משכנו בעצמו בין שחטף מן הלוה בשוק בין שנכנס לביתו¹¹⁹ (א) (שלא מדעתו¹²⁰) ונטל משכון הרי זה עובר בלא תעשה שנאמר¹²¹ לא תבא אל ביתו וגו' ואין צריך לומר¹²² לנטול בורוע אפילו בשוק.

ומה תלמוד לומר בחזן תעמוד¹²³ והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אריך את העבט החוצה בשליח בית דין הכתוב מדבר¹²⁴ שיכול לכפותו¹²⁵ להוציא העבט החוצה והוא הדין לקח ממנו בורוע בשוק אבל לא יכנס לביתו לטול ממנו¹²⁶ בתורת משכון אלא בתורת פרעון¹²⁷. רק כשנטול בתורת פרעון צריך להניח לו כדי סידור בית דין שמסדרין לבעל חוב¹²⁸ וכשנטול בתורת משכון אין צריך להניח לו כלום¹²⁹.

קונטרס אחרון

(א) עיין ברק הבית¹³⁰ שלמד היתר באלמנה מדעתה¹³¹ מבשעת הלואה¹³², וכל שכן שיש ללמוד כן לענין איסור ליכנס לביתו¹³³, שהותר מכללו בערב ואינך¹³⁴, מה שאין כן אלמנה¹³⁵:

עב רחב"ח שם. מור וש"ע שם. סמ"ע שם ס"ק ג.
עג מה שאין כן מדעתו מותר (פסקו ר"א פ"א ה"י ס"א), כמו במשכנו בשעת הלואה דלקמן סמ"ע. וראה ק"א ס"ק א. אמרי עקיב בראורים ד"ה שנכנס.
עד דברים כד, י.
עה סמ"ע שם.
עו דברים כד, יא.
עז גמרא שם. רמב"ם שם.
עח רא"ש פ"א סי' מג, בשם ראיתי מפ"ש.
עט גמרא שם. רמב"ם שם. מור וש"ע שם.
פ רא"ש שם, בשם ר"ח כפ"י הרי"ה חידושים סי' תרב. מור סי' צז מבי"ח (בשם ר"ח). ברק הבית שם (שפסקו כן). ש"ע שם סמ"ע (יש מי שאומר). ש"ך שם ס"ק ז (פסקו כן). וכל"ה לקמן סי"ג.
פא ברייתא שם ק"ג, ב. ובדקלעל סי' ה' וש"ע.
פב תוס' ב"מ ק"ד, א ד"ה מה ערכין שאין, ורא"ש פ"א סי' מ, בשם ר"ת. מור שם מ"א. רמ"א שם ריש מבי"ח. וראה לקמן סי"ח, שצ"ח ג"כ ח"מב"ם פ"ג ה"י (וכל הנומא כדו חז"ן מאלו יש לו למשכנו), לפיכך הלחם משנה שם.

צייונים לקונטרס אחרון

מבשעת הלואה. מה שאין כן לענין מצוה להחזיר אף בתוך מדעתו (בדלקמן בפנים בסוף הסעיף). אין לומדים היתר מבשעת הלואה (דלקמן סט"ו).
ה בדלקמן ס"ד.
ו שלא תחזיר בערב ואינך.

נד משנה ערכין כד, א (לענין ערכין). מור וש"ע שם.
נה דעה ר"ב במור, ובמ"מ פ"א ה"ה. רמ"א שם פכ"ז.
נו ב"ח דף ע"ה, ב. מור וש"ע סי' ע ס"א.
נז גמרא שם. סמ"ע ס"ק ב.
נח וקרא י"ג, ד. גמרא שם. שו"ע שם.
נט רחב"ם פ"ב ה"י. מור וש"ע שם.
ס גמרא שם (ונכתב כתבא). רמב"ם שם. מור וש"ע שם.
סא ר"י ד"ה ומ"ש ואם עושה. סמ"ע ס"ק ד. ש"ך ס"ק ב.
סב ראה מ"מ וצייונים.
סג חזו"ה ב"ס דף ק"ג, א. מור וש"ע סי' צז ס"ז.
סד רמב"ם פ"ג ה"ד.
סה שו"ע שם (שלא בשעת הלואה). ובדלקמן סמ"ע.
סו שו"ע שם ד"ה ומהלך.
סז מה שאין כן כשנטול בתורת פרעון, בדלקמן בהמשך המענין.
סח משנה שם. מור וש"ע שם.
סט מה שאין כן מדעת הלוה, בדלקמן ס"א.
ע משנה שם. מור וש"ע שם.
עא מור וש"ע שם.

א סי' צז סכ"א.

ב דלקמן סי"א.

ג דלקמן סט"ו.

ד שהרי איסורו קל יותר מאיסור אלמנה, שהותר מכללו, ואם כן בודאי יש ללמוד בזה היתר

הלכות הלואה

אך צריך להחזיר לו⁴⁹ כל כלי בעת שהוא צריך לו⁵⁰ ויחזור ויקחנו בעת שאינו צריך לו מחזיר לו את הכר בלילה כדי לישן עליו ואת המחרישה ביום כדי לעשות בה מלאכתו⁵¹ וכן כל כיוצא באלו שנאמר⁵² השב תשיב לו את העבטו כבוא השמש ושכב בשלמתי וגו' זו כסות לילה שמחזירה לו בלילה ואם חבול תחבול שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו זו כסות יום שמחזירה לו לכל היום עד בא השמש ואו נמולה ומחזיר לו כסות לילה וכן כלי בעת שהוא צריך לו. ואף אם הלוח נתנו לו מדעתו מצוה להחזיר לו⁵³. וכלים הצריכים לו ביום ובלילה אסור לישלם כלל כגון בגד שלובש ביום ובלילה וכלי שאוכל בו כמו קערה ושלחן ומפה⁵⁴ וכל כיוצא באלו:

ח וכל זה בעניי⁵⁵ ואפילו עשיר בקרקעות אלא שאין לו כלים יותר מכדי צרכו בצמצום⁵⁶ אבל אם יש לו שני כלים ממין אחד מחזיר לו אחד מהם⁵⁷ ואין צריך להחזיר לו השני בשביל אשתו ובניו⁵⁸ שנאמר⁵⁹ השב תשיב לו לו ולא לאשתו ובניו⁶⁰:

ט וכלים שעושים בהם אוכל נפש⁶¹ אפילו יש מהם הרבה אצלו ועושה ככולן אסור ליטול אפילו אחד מהם למשכון⁶² שנאמר⁶³ לא יחבול רחום ורכב כי נפש הוא חובל לרבות כל דבר שעושים בו אוכל נפש⁶⁴ כגון יורה שמבשלין בה ועריבה שלשין בה⁶⁵ וסכין⁶⁶ של שחיטה⁶⁷ וכיוצא בהם מכלים שהאוכל נעשה וניתקן בהם⁶⁸ (אבל סכין שמחתכין בה בשר ופת⁶⁹ הרי היא כקערה וכוס⁷⁰ שאין האוכל נעשה בהן).

והאוכל נפש עצמו מותר למשכון⁷¹ ובלבד שישאיר לו כדי סידור בעל חוב⁷²:

י האלמנה בין עניה בין עשירה אין ממשכנין אותה⁷³ כלל⁷⁴ שנאמר⁷⁵ לא תחבול בגד אלמנה. ויש אומרים⁷⁶ דהוא הרין לגרושה:

יא וכל זה כשממשכן ברוע על ידי שליח בית דין אבל מדעת הלוח מותר ליטול ממנו כל מה שנתון אפילו כלים שעושים בהם אוכל נפש⁷⁷ ואפילו בגד שלחן ואפילו מאלמנה⁷⁸:

- צז** דברים כד, ג.
- צח** משנה קטן, א. מור ושילע שם ס"ו. סמ"ע ס"ק יא.
- צט** רמב"ם פ"ג ה"ב. מור ושילע שם ס"ה.
- ק** גמרא קט, א.
- קא** רמב"ם שם. רא"ש פ"ג ס"ו. מור ש"ר שם.
- קב** ר"ת בתוס' קט, א. ד"ה ואת.
- קג** עיני טור ס"ח דפליג נגד התוס' בהא.
- קד** ח"ת פ"ג ה"ב בהס' דמ"ז ורשב"א.
- קה** תוס' קט, א. ד"ה כלים. רא"ש פ"ג ס"ו. מור ושילע ס"א.
- קו** רא"ש שם. מור ושילע שם.
- קז** משנה שם קט, א. מור ושילע ס"ו צו ס"ד.
- קח** אפילו בערב ואיך דלקטן ס"ד, כמבאר בק"א ס"ק א. וראה מ"מ ועינים.
- קט** דברים כד, ז.
- קי** סמ"ע ס"ק כב. ט"ז ס"ד.
- קיא** טור ס"ו בשם הרמ"ה, ושילע ס"ג.
- קיב** פסקי דרא"ש ב"מ פ"ג ה"ז ס"ט. שלשי הגבורים (ע, א. אות ב). דקד הבית ס"ו צו סכ"ג. כמו בחלוקה על המשכון דלקטן סכ"ו. וראה ק"א ס"ק א.

- קכ** משנה שם קט, א. מור ושילע שם סכ"ו.
- קכד** רמב"ם פ"ג ה"ה. שילע שם סכ"ו. דקא כחב"ן בשילח ס"ג. ובס' התרומות שקר א ח"ו ס"ג. שבב"י ס"ל"ג (שד"רם) שאם תוך אוכל נפש אין צריך להחזיר אפילו כשצריך לו. עיני ח"ת שם דרו"ק.
- קה** משנה שם. רמב"ם שם. מור ושילע שם.
- קו** דברים כד, ז. שנות כב, כה. ברייתא קיד, ב.
- קי** הרמ"ם שם. שילע שם מה שאין כן בחלוקה על המשכון בשעת הלואה, דלקטן סכ"ו. וראה ק"א ס"ק א.
- קיב** ראב"ד פ"ג ה"ו. דתם משנה בפירושו הרמב"ם שם. וכ"ד הסמ"ע שם ס"ק לו.
- קכ** ברייתא שם קיד, א. שילע ס"ו צו סכ"ו.
- קכז** ס"ו צו סכ"ג.
- קכח** משנה שם קט, א. מור ושילע ס"ה.
- קכט** ברייתא שם קט, ב. דפרש"י ד"ה לו.
- קצ** דברים כד, ז.
- קצד** רש"י במשנה קט, א. ד"ה בת, (לו תרכיב ולא ליורשים.) וכלקול ס"ה ליעקב ממדינה לבעל חוב.
- קצה** משנה קט, א. מור ושילע ס"ו צו ס"ג.
- קצו** תוספתא סוף פ"ג. ח"ת פ"ג ה"ב. שילע שם ס"ט.

הלכות הלואה

ה

יב וכל זה כשנוטל בתורת משכון להיות כמוה ממעותיו ואינו רוצה ליטול בתורת פירעון^{קכ} ממנו שאינו הפץ בו רק במעות^{קכא} ועל ידי לקיחת משכון והחזרתו בכל יום יתבייש וימהר לבקש מעות^{קכב}. אבל אם בא ליטול בתורת פירעון רשאי ליטול על ידי שליח בית דין כל הכלים היתרים על כדי סידור שמסדרין לבעל חוב^{קכג} אף על פי שעושים בהם אוכל נפש. כי לא הקפידה תורה אלא על שביטת כלים שעושים בהם אוכל נפש שישבתו ממלאכתם כל זמן שהם ברשות המלוה^{קכד} שהרי אינו רשאי להשתמש בהם כל זמן שהם אצלו בתורת משכון^{קכה}. אפילו בגד אלמנה מותר ליטול בתורת פירעון אם הוא יתר מכדי סידור בעל חוב^{קכז}:

יג וכל מי שיש לו יותר מכדי סידור בעל חוב ואינו רוצה ליתן מותר לכפותו אפילו על ידי הכאה^{קכח} ואין בזה משום לא תהיה לו כנושה^{קכט}. וגם ממה שמשאיר לו כדי סידור בעל חוב רשאי ליטול ממנו ביום כלי הצריך לו בלילה ולהחזירו בלילה וליתול כלי הצריך לו ביום^{קכ} ולעשות כן לעולם כדי שיבקש מעות לפירוע לו^{קכא} (ולא אמרה תורה לא תהיה לו כנושה אלא כשנושה בו מה שאין לו כלל^{קכב}).

וכשנוטל בתורת פירעון רשאי השליח בית דין ליכנס לביתו ליטול הפציו^{קכג} אבל לא המלוה בעצמו^{קכד}:

יד וכל זה בהלואה אבל בחוב אחר כגון שכר בהמתו או כליו שהיו מושכרים אצלו או שכר ביתו או שכר עצמו שנשכר אצלו^{קכז} או דמי גוילתו וגניבתו^{קכח} מותר למשכנו בעצמו משלא על פי בית דין ואף ליכנס לביתו למשכנו^{קכט}. ואם זקפן עליו בהלואה אסור^{קל} שנאמר^{קלא} ושאט מאומה. וכן הערב למלוה מותר ליכנס לביתו למשכנו אפילו המלוה עצמו^{קלב}. ואם הוא ערב קבלן דינו כלוה ואסור^{קלג}:

טז וכל זה למשכנו שלא בשעת הלואתו^{קלד} אבל בשעת הלואה אם מלווה על המשכון מותר ליכנס לביתו וליתול ממנו אפילו כלים שעושים בהם אוכל נפש^{קלה} ואפילו מאלמנות^{קלז} ואינו צריך להחזיר לו כלל לא כסות יום ביום ולא כסות לילה בלילה^{קלח}:

מ"ק יח.
קכא תוס'. דא"ש פ"ט סי' נו, בשם ר"ת בספר הישר הדרשים סי' תרכ. מור סי' צו ספ"ח (במש ר"ח).
קכב בדק הבית שם (שפוסק בן). ש"ע שם סמ"ו (יש מי שאומר) ש"ך שם ס"ק ו (פסק בן). וכו"ה לעיל סי' קכו
קכו משנעו מור וש"ע שם. וראה סי' הישר שם. פרישה ספ"ח לקמן הל' גולה סכ"ד.
קכז ברייתא קטו, א. מור וש"ע סי' צו ס"ד.
קכח דא"ש ביראים השלם סי' קלב. ש"ך שם ס"ק ו.
קכט וכו"ה לקמן הל' גולה סכ"ג.
קל ברייתא שם. מור וש"ע שם. וראה לקמן ספ"ח מהי קי"פ.
קלא דברים כד, י. ברייתא שם.
קלב ברייתא שם. מור וש"ע שם.
קלג בעל התרומות שער א ח"ג סי' ג. מור וש"ע שם.
קלד טור סי' צו סכ"ג, וש"ע שם סי' יו. וראה פתחי חושן הלאה פ"ח ס"ח מ.
קלה רמב"ד פ"ג ח"ב ב"ה שם בשם הגאונים. דא"ש פ"ח סי' מה. מור וש"ע שם.
קלו רמ"ש שם מור שם. ש"ע שם פ"ד.
קלז ברייתא גמרא קנ"ד, ב. ש"ע שם סמ"ו.

ג"ג נחזקי יוסף (ספ, א) במשנה, ושם (ספ, סע"ב) בגמרא (לענין כלים שעושים בהם אוכל נפש). ח"ח פ"ב ח"ג ש"ע סי' צו ס"ו. סמ"ע שם פ"ק יב. ובדלקמן סוף פ"ג (לענין ליכנס לביתו), וש"ע.
קכד נחזקי יוסף שם (ספ, א).
קכו תוס' דף קטו, א ד"ה למה.
קכז דלעיל סי' ה.
קכז נחזקי יוסף שם (ספ, ב).
קכח בדלקמן סכ"ב וכו"ה גולה סוף פ"ד.
קכט רמב"ם פ"ג ח"א (ואם תרדה לו תשלם). ח"ח שם (פירוש וב"ד מובין מנכסיה).
קל בחובות פ"ג, מ"א. מור וש"ע סי' צו סמ"ו.
קלא סמ"ע סי' צו פ"ק יג.
קלב כדלעיל סי' ה, שכשנוטל משכון אין צריך להרהר לו כלום. רמב"ם פ"ג ח"ו (ובל הנמצא בידו חזין מאלו יש לו למשכנו), לפירוש הלחם משנה שם. תוס' ב"מ קד, א ד"ה מה ערכין שאין, דא"ש פ"ח סי' נו, בשם ר"ת. טור סי' צו סל"א. רמ"א שם ריש סכ"ג.
קכד תוס' דף קטו, א ד"ה למה. ובדלקמן סי' ה.
קכז מה שאין כן כאן שיש לו כדלעיל בתורת המעף. וראה אמרי יעקב באוירם ד"ה כ"י. פתחי חושן פ"ב

הלכות הלואה

מז' וכשגיע זמן הפירעון לא ימכרונו עד לאחר שלשים יום^{מז}.

וכן הנוטל משכון אחר שהגיע זמן הפירעון לא ימכרונו עד לאחר שלשים יום^{מז} מיום נמילתו אותו אם הוא דבר שאין צריך להחזירו ללוה לא ביום ולא בלילה מפני שאינו צריך לו^{מז} או שיש לו כיוצא בו.

אבל דבר שצריך להחזירו לו אי אפשר למכרונו לעולם^{מז} שכיון שנוטלו בתורת משכון^{מז} חייב לקיים בו מצות השבת העבוט בעת שצריך לו. ומה תקנתו יחזירנו ללוה^{מז} לגמרי^{מז} אף בעת שאינו צריך לו כגון כסות יום כלילה וכסות לילה כיום^{מז} ויחזור ויטלנו ממנו בתורת פירעון (וימכרונו^{מז} אם הוא בגד חשוב ויקח ללוה מרמזו בגד הראוי לו על פי דין סידור בעל חוב^{מז}).

ויש ואמרו^{מז} (ב) שאף המלוה על המשכון והוא דבר הצריך לו וצריך לקיים בו מצות השבת העבוט אם היה ממשכנו אחר ההלואה^{מז} אף שעכשיו שהלוה עליו אינו צריך לקיים בו מצות השבה^{מז} מכל מקום אסור למכרונו לעולם עד שפרדנו הלוה או שהחזירנו לו ויחזור ויטלנו ממנו בתורת פירעון כדרך שנתבאר. ובעל נפש יחוש לדבריהם:

יז וכשנוטל בתורת פרעון^{מז} יכול ליטול ולמכור מיד שהגיע זמן הפירעון^{מז}. ולא הצריכו

קונטרס אחרון

(ב) (עיי' ש"א דלכולי עלמא שבדרכי משה"י היינו אף לריב"א. אבל התוס' דף ק"ד) רע"ב^ט ונימוקי יוסף"י במתנתין ורש"י דף ק"ד ע"א ד"ה ואידך^ט ורמב"ם^ט 1. שהענתיק לשוננו בשו"ע" ס"ח פירשו טעמיה דה"ק משום מצות חזרה^ט ב"מ^ט ובג"י, ואם כן במשכנו בשעת הלואתו לא שייך האי טעמא. וכ"כ הטור ברמזים^ט בהדיא ע"ש. ומשום הכי השמיט רמ"א דעת ריב"א בהגהותיו משום דיחידאה הוא^ט):

<p>קמג מ"ג רמ"ג שם. מור וש"ע שם. קמד רמ"ד שם. קמה מ"ה שם. שו"ע שם. קמו מ"ו (כדלקמן ס"ו) כשנוטל בתורת פירעון, כדי להחזירו לו מיד בגד הראוי לו. קמז מ"ז שאין כן בלא בגד חשוב אין תקנה זו מועלת, לדין הקי"ל שמתדירין, כדלעיל. קמח מ"ח מודעי ב"מ פ"ג רמ"א, במש ריב"א. הובא בדרכי משה ס"ח ע"פ ס"ח. וראה ק"א שהיא דעת יחיד, ולכן השמיטה רמ"א בתהורו. קמט כדלעיל ס"ט. קנ כדלעיל ס"י. קנא כדלעיל ס"א. קנב ש"ת הרי"ף ס"א ק"ה וס"י ר"י. ורמב"ם פ"ב ח"א. מ"ג שם (דהיי קי"ל), ובפ"ג ח"ג.</p>	<p>קלח הנקח והמנכר שער ו הדין ח"י (י"מ תר"א). רמ"ש בתשובה כלל צ"צ ס"ד. טור ושור"ע ס"י ע"ג ס"ח. וראה לקמן ס"י, הדינו ל"ו יום מיום שהבט את הלוה. קלט רשב"ג במשנה ק"ג, א (שם ת"ק מודה לו בדברים שאין צריך להחזירו). ורמב"ם פ"ג ה"ג. שו"ע ס"י צ"ו ס"ח. קמ רמב"ם שם. שו"ע שם. וראה שו"ת צמח צדק יו"ד ס"ו רלא (מו"ב), שגם הרא"ש דלקמן מודה כה. קמא ח"ח שם. רא"ש פ"ג ס"י ג"ג. טור ס"י צ"ו ס"ח, ושור"ע שם סכ"ב. כח"ק בתשנה ק"ג, א (עיי' רא"ש דאינו מחזיק יותר מדין סידור, והתקנה היא למיד אין מתדירין, עיי' שם ה"טב). וכן מובאר בנומוקי יוסף (פ"ט, א בסוף המשנה). ולדין שמתדירין, מועלת תקנה זו רק בבגד חשוב, כדלקמן. קמב רא"ש וטור שם.</p>
---	--

ציונים לקונטרס אחרון

- יא ת"ק רמתין ... מחזיר לעולם.
- יב פ"ג ה"ו (להחזיר וליקח עד לעולם).
- יג דהיינו דוקא במשכנו שלא בשבת הלואתו.
- יד פ"ט ס"י מו (ה"מ) שמשכנו שלא בשעת הלואתו (כו').
- טו ראה כללי הפוסקים וההוראה כולל רצא.

- ז במדרכי רמז תא (במלוה על המשכון, שדעת רבנו קלונימוס שאינו יכול למכור עד שפירדה, ודעת ריב"א שדברים שאין צריך להם יכול למכור אחר לו).
- ח ס"י ע"ג ס"ק ח (דלכו"ע בדבר הצריך כ"ו צריך להמתין עד שפרדנו, אף במלוה על המשכון).
- ט דרבנן סביר שמחזירין כל ימי חייו.
- י ט"ט, א (סבר ת"ק דלעולם היא תורת חזרה).

הלכות הלואה

שליש יום אלא כשכא לידו בתורת משכון שנתנו שהות ללוה לפדותו כל ל' יום שהוא זמן הרחבת בית דין קטן.

ול' יום אלו קטן מניין מיום שתבע את הלוה קטן. ואין צריך שיתבענו בבית דין אלא אפילו בינו לבינו קטן. והוא שתבעו אחר שהגיע זמן הפירעון קטן.

ואם הלוהו סתם בלא זמן סתם הלואה היא ל' יום ואינו יכול לתבעו קודם ל' יום קטן.

ואם המשכון כלה והולך יכול למוכרו אף בתוך ל' יום לתביעה קטן.

ידן וכל המוכר משכון לא ימכרנו אלא על פי בית דין קטן הראויים לדין קטן. והם יודיענו ללוה אם הוא בעיר קטן שיבא וישען אם יש לו מענה ואם אינו בעיר אין צריך להמתין עליו קטן. וגם הבית דין יושיבו שלשה אנשים הבקאים בשואמו שישומו כמה הוא שוה וימכרו באותה שומא קטן. ואם מכרו ביותר מהשומא הותרו לבעליו קטן. לכן לא ימכרו אלא כעדים כדי שלא ימעון הלוה שמכרו ביותר מהשומא קטן.

וצריך המלוה למכור המשכון ולא ליקחנו לעצמו קטן באותה שומא (או אפילו ביותר מהשומא) מפני ההשד קטן שיחשדוהו שלקחו בוול קטן והוא אפשר למכרו ביוקר.

וגבאי צדקה שנמל משכון קטן ממי שחייב לצדקה דינו במכירתו כדין ההדיוט לכל דבר קטן:

יט וכיצד שמן השמאין קטן את המשכון או ממלמלין אחרים או קרקע קטן שהלוה מנבה המלוה שמן כפי מה שהמלוה יוכל למכרם מיד אפילו כשושבו בביתו לפי השעה ולפי הזמן ולא שיצטרך לחזר בעיירות וכשווקים למכרם ולא להמתין קטן אפילו על יום השוק קטן שבעיר זו שימצאו קונים הרבה ויוסיפו זה על זה בדמים אלא שמן כמה דמים היה נותן עכשיו (ז) מי שצריך לו חפץ זה רוצה לקנותו ובסכום זה יקבלנו המלוה קטן כי

קונטרס אחרון

(ג) וזהו כוונת השיע' סי' ע"ג סט"ו כמוכר בשוק, שבני השוק אינם יודעים שזה נישום בחוב וכל

- קנא** רש"י קנ, א במשנה ד"ה שלשים יום. טור ושור"ע סי' ק ס"ב. וראה סמ"ע סי' עג ס"א לו.
- קנד** במשנה בשעת הלואה, כוללעל ריש סמ"ע.
- קנה** רא"ש בתשובה כלל צ סי' ד. טור ושור"ע סי' עג ס"ד.
- קנו** שולח הרא"ש שם סי' ג רמ"א שם.
- קנז** שד"ך סי' ק ס"א.
- קנה** תכות דף ג, ב. טור וש"ע סי' עג ס"א. וראה גם לעיל א"ח סי' שו ס"ח. לקמן הל' מציאת ופקדון ק"א סי' ב.
- קנט** בעל התרומות שער נט ח"ה סי' ב, כשם סי' המקח שער ו דרך ח (ה, ב). טור וש"ע סי' עג ס"ב.
- קס** חשנה ב"ח ק"ג, א. המקח שער ו דרך ח (ט, א). טור סי' עג ס"ב וש"ע שם סמ"י. וראה לקמן הל' מציאת סמ"ב, שבה גם בנכרי אברת.
- קסא** ש"ד שם סי' ק מ.
- קסב** המקח שם. מ"מ פ"ג ת"ג. ש"ע שם סי' ב.
- קסג** רחב"ם שם, לפירוש הריב"ש סי' שצג. שור"ע שם.
- קסד** שולח הרא"ש כלל צ סי' ד וסי' ג. וטור שם סמ"י, לפירוש הש"ך שם סי' ג.
- קסה** שולח הרא"ש שם סי' ג. טור שם סי' ע"ג וש"ע סי' ח.
- קסו** סמ"ע שם סי' ק. טור שם סי' ב וש"ע סמ"י.

- קסז** ברייתא, א (לענין מוכר פקדון). המקח שם (אף לענין מכירת משכון). מ"מ שם. ש"ע שם סמ"י. ש"ד שם סי' ק מו (אפילו עפ"י ב"ד מומחים). עפ"י חוסי' ב"ח דב, א ד"ה ב"ד. וראה לקמן הל' מכירה סמ"י. ואם אין מי שרוצה לקנות, ראה לקמן ס"ט, ושל"ג.
- קסח** פתחים יג, א. המקח שם. סמ"ע שם סי' ק מג.
- קסט** רש"י שם ושם ד"ה ואין מוכרין לעצמו. וראה גם לקמן סב"א.
- קע** כמבאר בקדושים ע"ג, ב ממשכנים על הצדקה.
- קעא** תהרש"ל. ולענין חשד, ראה ברייתא פתחים ובי"מ שם, וטור וש"ע סי' רנו ס"ב.
- קעב** רא"ש ב"ק סי' ק סמ"י, ה, ובשולח כלל פ סי' ח. טור ושור"ע סי' קא ס"ט.
- קעג** טור וש"ע שם.
- קעד** רא"ש שם. טור וש"ע שם.
- קעה** משנה עירכין כ, א ורש"י שם ד"ה לאמילם (ליום השוק). ב"י סי' קט מ"ה. כתב הר"ש (ובשור"ע סי' קט סוף סי' ג) (ואם תשוק קרוב למדינה מולכים אותו לשוק) כוונתו כח"ש ב"י ד"צ סי' ט (באמטרופוס המוכר ממשכנין של יתומים). ולא מיידי בשוחטא כלל). וראה ק"א סי' ג, במוסגר (אם נדמים יתומים לתקש). חקרי המכור ד, ג, א. קעו רא"ש בתבועה פ"י סי' ד. טור וש"ע סי' קג ס"א. וראה אגורי ינקב ביאורים ד"ה ובסכום.

הלכות הלואה

הוא שוויו עכשיו. ואף שעכשיו אין לפנינו מי שרוצה לקנות בסכום זה זהו מפני שרואים דחקו של הלוה שמוכרח למכור סבורים הם לדחוק יותר שימכור בול אבל שוויו הוא כפי מה שהיה נתון עכשיו מי שצריך לו חפץ זה ורוצה לקנותו עכשיו⁹⁷:

ב וכן הרין בששמים לחוב אחר שלא בא מחמת הלואה אלא מחמת נזק או גולה וגנבה או שאלה שכירות ופקדון⁹⁸.

ואין חילוק ביניהם אלא לענין שאם יש לו מעות ללוה שצריך ליתנו למלוה ולא לפרעו במטמלים⁹⁹ אבל כחוב אחר כנוק וכיוצא בו ובגולה ובגנבה אם אין הגולה או הגנבה קיימת על דרך שיתבאר בהלכות גולה⁹⁹ רשאי לפרעו במטמלין אפילו יש לו מעות^{99א}

קונטרס אחרון

מי שצריך לו יקנה ולא ידחוק (ואין כוונתו בשוק שיש בו הרבה קונים דהא אין מחייבים לחור בשווקים, אלא ודאי כונתו כמ"ש. ועיין ביו"ד סי' קע"ג סי"ב ע"ש). ובשעת המגפה¹ גם מי שצריך לו כגון שכבר חלה חולי הדבר ונתרפא הוא קונה בזול הואיל ואין קונים אחרים מצויים, וכמו שקונים בזול שלא ביום השוק מהאי טעמא. ולהט"ז² צריך עיין גדול, אם אין מי שקונה בסך זה הוה להו לשום ביוול יותר, שאם ישומו שוה מנה בפרוטא בודאי ימצאו קונים, ואיזו קצבה יש להחיל כיון שצריכים להחזיל כל כך עד שימצאו קונים בבירור. ועיין בי"מ דף צ"ט ע"ב³ להקדש משלם נ', אף על גב דאין להקדש אלא שעתו ולמכור בחנות אחד אחד צריך זמן מה. ואין להלך בין זמן רב למעט, דהא אפילו יום השוק למחר אין ממתנין דסתמא קתני בסוף פ"ו דמרבין (וע"ש בפרי"ש⁴ דביתומים מחמירים. והפוסקים שלא כתבו בו ר"ל כפירוש הרמב"ם, דאף על פי שאמרו קאי אתגרים שאמרו כן ולא חכמים, עיין שם ברמב"ם הלכות ערכין כ"ג). ועל כרחק צריך לומר כיון שהוא שער ידוע אחד אחד בפרוטא לכל מי שצריך לקנות אחד או ב', רואין כאילו יש לפניו חמשים בני אדם שצריך כל אדם לקנות אחד. ולא דמי לכפר או שלא ביום השוק במרגלית ופרה, דמשום מיעוט הקונים משתנה השער לזול אם כן זהו שיוויין עכשיו, אבל כאן לקונה אחד שקונה אחד או ב' קונה גם כן אחד אחד בפרוטא כמו חמשים שבאים לקנות כל אחד קונה אחד, אם כן זהו שיוויין עכשיו אם היו חמשים לפנינו, ואף שאינן לפנינו בשעה זו לא איכפת לנו דרואין כאילו באים כולם בשעה זו, הואיל וזהו השער לכל מי שצריך לקנות אחד מהן, והיינו כסברת הסמ"ע דאית ליה רואין, ודלא כט"ז, ודו"ק היטב:

קנה טמיע ס"ק וי"ג.

עצה סוד ושו"ע סי' תיש ס"א (לענין נזקין). כ"ז שם ד"ה וכו"ש שמונן (שלא יראה למור להלך בהו בין הלואה לנזקין).

קצת כתובות פ"ג, א. מור וש"ע סי' קא ס"א.

קפ סוף ג.

קפא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע ב"ק ג, ב (דכל מיד דנוטלל מוטב הוא). ד"ף שם (דק"י) כותיהו, ודלא כרב הונא מדבר בני נבי חרא, חרא חרא מודבן ורא"ש ע"פ פ"א ס' ה' (שנראין דברי הר"ף). מור וש"ע סי' תיש ס"א (דדתינו אפילו יש לו כסף). ש"ף סי' שש ס"ק ז' (שכ"ה גם בגולה וגנבה).

ציונים לקונטרס אחרון

למלוה בכדי שומתן, מתרין הט"ז רהתם מיידי ששמו בזול, ואפ"ה לא מצאו מי שיקנה. יט דאנב הרדי מודבן בני נבי חרא, חרא חרא מודבן בני, להירוש משלם נ' וכי חרא, להקדש משלם נ' (וכ"ס הרמב"ם הל' גולה ואבדה פ"ג ח"ג). כ במשנה שם כד, א דיהא אצ"ט שאמרו (כגון גבי נכסי יתומים). כא פ"ג ה"ט (אמרו התגרים כ').

טז שבשוק המחיר הוא פחות. יז שכזה פסק הבי"י סי' קט ד"ה כתב הר"ש, ורעה יז ברימ"א שם ס"ג, שאין להמתין, אף שעתה נמכר בזול מחמת דחקו של המוכר למכור (כהוכחת הט"ז לרקמן), היינו כיון שגם מי כו'. יח סי' קא ס"ט, שהולך על הסמ"ע שם ס"ק יב, וסובר שאם אין לפנינו מי שרוצה לקנות בסכום זה מחולים השומא. ומה שהוכיח הסמ"ע מסי' קג ס"א, שאם לא מצאו בכדי שומתן מחליטין אותם

הלכות הלואה

ט

ואפילו ממלמלין גרועים כמו סוכין⁹⁹² רק שישומו אותן על דרך שנתבאר⁹⁹¹. לבר שכירות פועלים שחייב למכור ממלמלין בעצמו אם אין לו מעות ולפרוע לפועל במומונים⁹⁹⁰ ואפילו לומר לו מול מה שעשית בשכר אינו רשאי⁹⁸⁹:

כא המלוה לעני על מרא וקדרום וכיוצא בהם⁹⁸⁹ יכול להשכירם⁹⁹⁰ שלא ברשות בעלים⁹⁸⁹ וימול השכר לעצמו בפירעון חובו⁹⁸⁹ מפני ששכרם יתר על פחת שנפחתים במלאכה ומן הסתם נוה לבעליהם שישכירם⁹⁹⁰ והרי זה כמשיב אבדה⁹⁸⁹. ומכל מקום לא ישכירו לעצמו אלא לאחרים מפני החשד⁹⁹⁰ שיהשדוהו שישכיר לעצמו בזול⁹⁸⁹.

אבל משכנן אחר אינו רשאי להשכירו⁹⁸⁹ לא לאחרים ולא לעצמו שלא מדעת הבעלים⁹⁸⁹ אפילו הגיע כבר זמן הפרעון אלא ילך וימכרנו על פי בית דין⁹⁸⁹.

ואפילו למשכנו אצל אחר אסור שהמשכנן הוא כפקדון ביד המלוה⁹⁸⁹:

כב וכמו שצריך לזהר בשמירת פקדון לשמרו כדרך השומרים כמו שיתבאר בהלכות מציאה ופקדון⁹⁸⁹ כך צריך לזהר בשמירת המשכנן ביותר מפני שהוא כשומר שבר עליו⁹⁸⁹. וכשם שהנפקד אינו רשאי למסור הפקדון לאחר לשמרו כמו שיתבאר שם⁹⁸⁹ כך אין המלוה רשאי להפקיד המשכנן ביד אחר או למשכנו שלא מדעת הבעלים.

ואפילו נתנו לו הבעלים רשות למשכנו אינו רשאי ליתן רשות להמלוה השני להשתמש במשכנן אפילו בשכר⁹⁸⁹ אפילו אם היה לו רשות מהבעלים להשתמש בו⁹⁸⁹ בשכר (ואפילו אם המלוה השני רוצה להוסיף בשכרו אינו יכול ליתן לו רשות שלא מדעת הבעלים) כי שמוא אין רצונם שישתמש בו אחר⁹⁸⁹ פן יקלקלנו ואף אם כרו לו שלא יקלקלנו אסור כמו שיתבאר שם⁹⁸⁹.

ואף אם נתן לו רשות⁹⁸⁹ אין נתינת רשותו מועלת לו כל שהוא שלא ברשות הבעלים⁹⁸⁹.

קפב ברייתא ב"ק ד, א. מור ושועי שם.

קפג לעיל ס"ט.

קפד ר"ח בתוס' שם פ, א ד"ה רב הגא. ש"ך סי' שלו ס"ק ד. וראה לקמן הל' שאלה סמ"ו (שאינו עובר בה משום בל תלין).

קפה ב"ח ק"ח, א. מור ושועי סי' שלו ס"ב.

קפז שם פ, ב. מור ושועי סי' עב ס"א.

קפח משנת שם פ, ב באבא מור ושועי שם.

קפט המב"ם סי' ד"ה מור ושועי שם.

קצ רש"י שם ד"ה והלך. מור ושועי שם.

קצא סמ"ע וש"ך שם ס"ק ב.

קצב משנת שם. סמ"ע וש"ך שם.

קצג טור. ו"א שבשועי שם. ש"ך סי' עב ס"ק ג. וראה גם רש"י במשנת שם ד"ה מותר אדם.

קצד שם. וכדלעיל סי' בנבדרה.

קצה גמרא שם. מור וסמ"ע שם ס"ק ב.

קצו סמ"ע שם.

קצז כדלעיל סי' ה.

קצח בעל התרומות שער גז ח"ג סי' ב (שאמור). טור וש"י שם ס"ד (שהשיב פשיעה). והיינו כמו בפקדון דלקמן ס"ב שאמור להפקידו ביד אחר (ועיי'ן טור וש"י

שם ס"א (סמ"ע ס"ק צח, וש"ך ס"ק קל) דמשכנן חוזר חפ"ק.

קצח סעף כמ.

קצט משנת פ, ב בת"ק. ר"ף (טא, א). מור ושועי סי' עב ס"ב. וראה גם לעיל אי"ח סי' תמא ס"ב, ובק"א

שם סי' תמג ס"ב.

רא רמ"א לא ר"י רבות. וראה לעיל הל' רבות מ"ב, באיה אופן מותר להלוות על המשכנן בנכיתא.

רב ר"ב שם סי' עב ס"ג. ואף הש"ך שם ס"ק קמ מודה שלכתחלה אסור. וראה לעיל סוף ס"ב, שכלא רשות אסור להשתמש בו וש"י.

רג גמרא לו, א (שריא מקדונו ביד אחר). וכאן אף שנתנו לו רשות למשכנו, מ"מ אין רצונם שישתמש בו אחר.

רד סכ"ד, ובהל' שאלה מ"ה.

רה אף אם המלוה הראשון נתן רשות למלוה השני להשתמש בו, אין אומרים דמסתמא הירשו בעל המשכנן על זה. ונתבאר בק"א ס"ק ד.

רו שילת הרא"ש כלל צ"ו סי' ב. מור סי' עב סכ"ז, וש"י שם ס"ז.

הלכות הלואה

ואם אומר (ד) שהבעלים נתנו לו רשות למשכנו וליתן רשות להשתמש במשכון נאמן ומותר למלוה השני לסמוך על דבריו¹¹:

בג, וכן אומן שמתנה כלי למשכון ואומר שבעליו נתנו לו רשות למשכנו מותר להלוותו עליו ואין צריך לומר אם אומר שהוא שלוחו¹².

אבל אם אומר שהוא של בעל הבית שנתנו לו לחקנו וממשכנו שלא מרעתו¹³ אסור להלוותו עליו ואם יזוה יפסיד כי בעל הבית יוציא ממנו. וכן אשה הממשכנת חפצי בעלה שלא מרעתו¹⁴ או בעל הממשכן חפצי אשתו שלא מרעתו¹⁵ אותם חפצים שאינן רשאי למוכרם כמו שיחבאר בהלכות אישות¹⁶:

קונטרס אחרון

(ד) עיני טורב ס"ז והוא לא טען שהרשה כו', ולא אמרין מסתמא הרשה דאחזקי אינשי כו'¹⁷, דלשטתיה בסוף סי' קל"ג אויל¹⁸, כמ"ש השי"ך שם¹⁹, דאפילו במכירה²⁰ לא מקרי גנבה גמורה. וזהו דלא כמ"ש המרדכי פרק האומנין²¹ בבגדי אשתו דאחזקי אינשי כו', ומשמע אפילו היו מונחים ברשותו וגם תיבתה ברשותו היא. ומשום הכי נמי כתב המרדכי פרק כל הנשבעין²² לוי היה סבור כו', והיינו טעמא משום דאחזקי אינשי כו'. והטור אף דלא סבירא ליה הכי, לא איכפת ליה אלא לענין היתר תשמיש²³, אבל גוף ההשכנה אף אם היתה באיסור לא מדיחיה עלה כמ"ש השי"ך²⁴. ומ"ש השי"ך סי' קל"ג²⁵ דשייך תקנת השוק, היינו כשלא ידע שהשאליו כלל, אבל אם ידע שהשאליו לא הוה ליה לתלות להקל שמכרו אחר כך²⁶, כמו דלא הוה ליה לתלות בכהאי גוונא לענין היתר תשמיש²⁷. ובהא אתי שפיר מ"ש הסמ"ע סי' ע"ב ס"ק י"ט²⁸, ולא קשה מידי מתקנת השוק²⁹ ור"ק (היטב):

דו רא"ש וטור שם שי"ך שם ס"ק קט.

רח תרוחת הדמין סי' שש (שרמולות אמר לבעל המשכון לא ידעתי שהיא שלך, ולכן יש בזה תקנת השוק, שהבעלים יתנו לזקוק הרמים שתן). רח"א סי' שנו ס"א.

רי ראה אמרי יעקב באורים ד"ה ואומר.

רש רבנו ירוחם משי"ב נתיב בנ ח"ו (נה, רע"ד). רדכי משה סי' שנה ס"ק ג. סמ"ע סי' שנו ס"ק ב. רמ"א

ציונים לקונטרס אחרון

(בראובן שהיו בירו ספרים שאולים של שמעון ומשכן אותם ללוי, אין שמעון יכול להוציאם מיד לוי עד שיתן לו הרמים שהלוה עליו, דמשכנתא עשה בה תקנת השוק, כי לוי היה כסבור ששמעון השאילם לו למשכנו).

כט שלכן חייב לשלם את פחת ההשתמשות, כנ"ל. ל סי' עב ס"ק קמ (שאין לחייב מטעם זה את המלוה הראשון על אשר משכן אותו למלוה השני). לא ס"ק יג (שאחר שביאר דעת הטור דלעיל, שאם אמר פלוני ששאל ממך מכרם לו מוציאם מידו, מסיק דמ"מ צריך להחזיר לו הרמים ששילם מחקנת השוק).

לד ובהו לא חזקנו תקנת השוק. צריך לשלם פחת ההשתמשות. לד ברין שחובא לעיל מהמרדכי, כבעל שהשכין בגדי אשתו, שאם הבגדים הם בידיה נאמנת בשבועה שהבעל לא משכנם בריגונה. לה מרוע אינה צריכה לשלם לזקוק את רמיו. אלא ודאי הטעם כיון שהלוקח ידע שבגדיה היו ברשות הבעל, לא היה לו לתלות משכנן בריגונה.

כב סי' צג ס"ז, העתק משו"ת הרא"ש כלל צג סי' ב, שאם מלוה הראשון הלה למלוה שני על המשכון הזה להשתמש בו, יש למלוה השני להחזירו לבעל המשכון ולשלם פחת ההשתמשות, כיון שהוא (המלוה הראשון) לא טען שהרשה (בעל המשכון) להשתמש בהם.

כג בנגבי לא מחזקינן, כדאמרין בשבועות מה, ב (שעמטעם זה נאמן אף ברברים העשויים להשאל ולהשכור).

כד כשהמחזיק אומר אני יודע שהיו שלך אבל פלוני ששאל ממך מכרם לי, פוסק הטור שמוציאים מידו (וחולק על הרמב"ם).

כה ס"ק יג, שטעם הטור הוא, שמה שהשואל מכרם לא מקרי גנבה גמורה, ואין אומרים בזה אחזקי אינשי בנגבה לא מחזקינן. כי מל"ש כאן שיק השכינו אצלו. כז רמז שטר, כ"ס ר"י (במשכן בגדי אשתו, אין מוציאין ממנו, מטעם דאחזקי אינשי בנגבי לא מחזקינן ומסתמא ברשותה משכנן בעלה), הובא בשי"ע סי' ע"ב ס"א, וסמ"ע שם ס"ק ט.

כח רמז תשען, כ"ס חשבת מהר"ם מרוטנבורג

הלכות הלואה

יא

בד המלוה את חבירו על המשכון ורוצה להתנות עמו שאם לא יפרנו לזמן פלוני יהיה הלואה לו ואמר לו אם לא תפרנו לזמן פלוני יהא קניו לי מעכשיו^ד. ואם לא אמר מעכשיו יש חילוקי דיעות אם יש בזה דין אסמכתא^ה שהלואה סמך ברעתו שיפרנו בזמנו ולא גמר והקנה מעולם^ו אבל כשאומר מעכשיו גמר והקנה לדברי הכל^ז:

בה אחד שלוח משנים ביחד^ח ואין ידוע לו אם הם שותפין בממון זה^ט ואחר כך בא אחד מהם לתבוע חלקו או את הכל לא יתן לו כלום עד שיביא הרשאה מחבירו כי שמו אינו שותף בממון זה^י. אבל אם ידוע לו שהם שותפים בממון זה בשוה ובא אחד מהם לתבוע יתן לו החצי^{יא}. ואם השני היה בעירוב^{יב} ויודע שזה תובע המעות^{יג} ולא בא עמו לתבוע יתן לזה את הכל שמן הסתם אינם מקפידים זה על זה ומתרצה זה במעשיו של זה^{יד} ואפילו אין ידוע לו שהם שותפים:

בו ואשר לא טוב עשה בתוך עמיו^{טו} דרשו חכמים^{טז} זה הבא בהרשאה. כמה דברים אמורים כשהמלוה והלוה עמהם בעיר אחת^{טז} והמלוה מרשה את זה מפני שהוא בעל מענות ויתר ונמצא שהוא מתעבר על ריב לא לוי^{טז} אבל אם הלוה הוא בעיר אחרת או אפילו בעיר זו ואין המלוה יכול למרות בעצמו לדין עמו^{יז} הרי זה עושה מצוה^{יח} להציל עשוק מיד עושק^{יט}. אבל הבא בהרשאה מן הנכרי על ישראל לא טוב עושה בכל ענין^כ. ונוסח ההרשאה צריך לכתוב כמו שכתוב בתקוני שמרות^{כא}:

בז המרשה אסור למעון דבר שיודע שאינו אף על פי שאומר בשם המרשה^{כב}. ואפילו דבר שאינו יודע בכירור אסור למעון מפי שישמע מפי המרשה שכן הוא^{כג}. אבל אפטרופוסם של יתומים מותר למעון דבר שאינו יודע^{כד} אפילו הוא דבר שאינו מצוי להיות כך^{כה} כי שמו אם היה אביהם חי היה מוען כך. אבל אם האפטרופוס יודע שאין הדבר כן לא ימען שקך^{כה} אף על פי שמוען בדרך שמו:

בח אסור לאדם למעון שקך כדי לענות הדין או כדי לעכבו^{כז} אף על פי שיודע בעצמו

ריג שבוטות לא, א. מור ושולע סי' קכג בס"ג
רכו ראבי"ד הל' שלוחין פ"ג הל' טז. טור ושולע סי' קכג שם.

רכז תוס' שם ד"ה זה. מרדכי שם רמז תשסב.
רכח ב"י שם ד"ה ואשר. ש"ך ס"ק לב.
רכט תוס' שם. רמ"א שם.
רל ב"י שם.

רלא שולח המרשה"ם סי' נג. ש"ך ס"ק לא.
רלב תיפסו כמה פעמים בשם מדר תקון שמרות, מדר תקוני שמרות וכו'.

רלג מרדכי רמז רעב, בשם מרדכי"ם. סמ"ע סי' קכג ס"ק כב. ש"ך שם ס"ק לב.

רלד (עיין סמ"ע סי' רצ ס"ק לו דאפטרופוס לא שרי אגא בכה"ג, וכיון שבמדינתו שם מחלק בין אפטרופוס למורשה, תכלה דמורשה אחר אפילו בכה"ג אסור).

רלה מרדכי שם. סמ"ע שם.
רלו שולח הראש כלל פו סי' א. רמ"א סי' רצ ס"ב.
רלז סמ"ע שם.

רלח המבי"ט הל' מוען ונמנע פפ"ו הל' ט. ש"ך סי' עה ס"ק א.

ריג ב"מ דף סז, רע"ב. רש"י שם ד"ה ואיכתי אבא. מור ושולע סי' ח ס"ט וס"ה. ש"ך סי' עג ריש ס"ק ג.

נד וכלה לעיל א"ח סי' תמא ס"ב. טור ושולע סי' עג ס"ז. ש"ך שם ס"ק מה וס"ק נ. וראה גם לעיל א"ח סי' תמא ס"ד (דתי אסמכתא) וס"ה (כששת כדי הובו).
רטו רש"י מנהרי"ח כ, ב ד"ה אסמכתא. וראה גם לעיל שם בתורה, וע"ש.

רטז ש"ך שם ריש ס"ק נ. וכלא משכון, ראה לקמן הל' ערות ריש ס"ב, ולעיל יחד הל' רבית סמ"ג, וע"ש.

ריז ירושלמי שבעות פ"ה הל' א, לפירוש הרמב"ן ספ"ה דשבעות ד"ה גרסתי. הובא ברא"ש שם פ"ה סי' ב.

טור ושולע סי' עה ס"ט.

ריח ש"ך שם ס"ק כה.

ריט שולח הרשב"א סי' א'קל. רמ"א שם ס"א.

רב ש"ך שם.

רבא רמב"ן ורא"ש שם. מור ושולע שם.

רבב מור ושולע שם. ש"ך שם ס"ק כג.

רבג רמב"ן ורא"ש שם. מור ושולע שם ס"ק כג. ש"ך שם ס"ק כד.

רבד ויחזקאל יח, יח.

הלכות הלואה

שהוא זכאי^ד כגון שחייב לחבירו מנה וחבירו תובעו מאתים לא יאמר אכפור הכל בבית דין ואודה לו במנה בני לבני כרי שלא אחיה מורה במקצת בפני בית דין ואתחייב שבועה מן התורה^ה. וכן שלשה שנושים מנה באחד וכפר בהם לא יהיה אחד תובע ושנים מעידים וכשיצאו ממנו יחלוק^ו. וכן מי שנושה בחבירו מנה וגם יש לו עליו חוב ממקום אחר לא יתבענו מאתים כדי שיודה במנה ויתחייב שבועה ויגלגל עליו שישבע גם על החוב שחייב לו ממקום אחר^ז. ועל דברים אלו וכיוצא בהם הזהיר הכתוב^ח מדבר שקר תרחק אף על פי שינוע לו הפסד כשידבר אמת.

במה דברים אמורים כשמוציא השקר בלשון ודאי אבל בלשון אינו יודע מותר כדי להנצל מתביעות שקר של חבירו^ט כגון מי שנתחייב שבועה ובא חבירו לגלגל עליו שישבע גם על תביעות אחרות שיש לו עליו יודע בעצמו שהאמת אתו רק שאינו רוצה לישבע אפילו באמת כי אם שבועה שאי אפשר לו לפמור את עצמו ממנו רשאו לפמור עצמו מן הגלגלים על ידי שיעטן על התביעות האחרות אינו יודע ויפטר מלישבע עליהן^י:

כ ואפילו אם אינו מוציא שקר מפיו כלל אסור לבקש צדדים להשתמש מבעל חובו שהוא חייב לו באמת כדי שיתרצה הלה לעשות עמו פשרה וימחול לו על השאר מצדו^{יא} ואם עשה כן אינו יוצא ידי שמים עד שישלם לו כל מה שהיה חייב לו:

ל מי שנתחייב לו חבירו שבועה ורואה בו שמוכן לישבע יתפשר עמו ולא יתבענו לישבע^{יב} שנאמר^{יג} שבעות ה' תהיה בין שניהם מלמד שהשבועה הלה על שניהם^{יד} ואם תובעו לישבע הרי העומדים שם אומרים זה לזה סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה^{טו} והם הנשבע והמשביע^{טז}:

לא מי שנשתפק לו אם לזה מחבירו וחבירו תובעו ברי חייב לצאת ידי שמים ולשלם לו אף על פי שפמור כדיני אדם. ואם תובעו בספק פמור אף לצאת ידי שמים. ואם ידוע לו שלזה ממנו או שנתחייב לו מחוב אחר ואינו יודע אם פרעו חייב לצאת ידי שמים ולשלם לו אף על פי שאינו תובעו כלל^{יז}. ואם הלה משיב לו ודאי שאינך חייב לי הרי מחל לו ופמור^{יח} אף אם ידוע לו שהוא חייב לו עדיין:

לב הלוה שרצה לפרוע להמלוה על ידי שליח ונתן המעות לחבירו ואמר לו הולך מעות אלו להמלוה^{יט} או לשון אחר שמשמעו בלשון הולך כגון שא מעות אלו לפלוני או יהא מנה זה לפלוני^כ הרי זה כאלו אמר לו זכה במעות אלו לפלוני וזכה לו שוכן לאדם

רלט ש"ך שם.

רמ ברייתא שבעות לא, א רמב"ם שם. ש"ך שם.

רמא ברייתא שם. רמב"ם שם ה"י. ש"ך שם.

רמב ברייתא שם. רמב"ם שם ה"ט. ש"ך שם.

רמג שמות כג, ו ברייתא שם. רמב"ם שם ה"י.

רמד ש"ך סי' עה ס"ק וז.

רמה ס' הרינונות שקר לזה היא סי' ב, בשם הראב"ד.

ש"ך שם.

רמו תורת הדשן סי' שו. טי"ן שלטי הגבורים שבעות (יד, רע"ב).

רמז סחיט סי' פ"ג ס"ק ס"א.

רמח שנות כג, י.

רמט ברייתא שבעות לט, ב.

רנ במדבר פז, כו. ברייתא שם למ, א. מור וש"ע סי' פו ס"ב.

רנא נמצא שם למ, ב. סמ"ע שם.

רנב ב"ק קנ"ח, א חזונה וגמרא. מור וש"ע סי' עה

ס"פ"י. ראה לקמן הל' גולה ס"ד. מ"מ צנינים.

רנג ש"ת מדר"ם מרומבוברג (פראג) סי' קלה. מור וש"ע

שם ס"א. והיינו אף כבא לצאת ידי שנים (ב"ח שם

ד"ח כתב הר"מ. ש"ך ס"ק לב).

רנד ברייתא וגמרא גיטין יד, א כרב מור וש"ע סי' קבה ס"א.

רנה ירושלמי גיטין פ"א הל' ר"ן שם (ז, ב) ד"ה ירושלמי.

רמ"א שם. ובהלכתן הלי' מבית מ"ז (שלשנות אלו

משמעם כמו הולך).

הלכות הלואה

יג

שלא בפניו¹⁰¹ ושוב אין הלוה רשאי לחזור בו ולטול המעות מידו של זה ולפרוע להמלוה אחר כך. ואם חזר בו ורוצה לשלם לא יחזירם לו זה שקיבלם. ואם יחזירם לו יתחייב לשלם להמלוה אם לא ישלם לו הלוה¹⁰².

ואם הלוה מאיים עליו ברבר שיש בידו לעשות לו צער הגוף אין צריך לצער גופו בשביל ממונו של חבירו כיון שהלה מצערו בשביל ממון זה ואונסו עליו¹⁰³. אבל אם הלה רוצה לגזול ממנו ממונו בעד ממון זה שאינו מחזיר לו לא יחזירו לר¹⁰⁴ שהרי אינו אונסו על ממון זה¹⁰⁵ כי מה הפריש להלה בין ממון זה לממון של זה ואף שממונו נתפס בשביל ממון חבירו אין חבירו חייב בזה ואסור להציל עצמו בממון חבירו¹⁰⁶:

לג. במה דברים אמורים שלשון הולך הוא כלשון זכה בפירעון חוב הלואה או חוב אחר¹⁰⁷ שכיון שהייב מעות הללו לפלוני לכך בקל יכול פלוני לזכות בהן¹⁰⁸ אבל במתנה אינו כלשון זכה¹⁰⁹. והוא הדין אם המלוה אומר הולך מעות אלו לפלוני להלוותם לו שכיון שבא לזכות עכשו בממון שאינו שלו צריך לשון מבורר יותר¹¹⁰ ויתבאר בהלכות מתנה¹¹¹: לך שמטת כספים בשביעית נוהגת בזמן הזה מדברי סופרים¹¹² בארץ ובהזין לארץ¹¹³.

וכשראו חכמים שנמנעו העם מלהלוות זה את זה ועוברים על מה שכתוב בתורה¹¹⁴ השמר לך פן יהיה דבר עם לבכך בליעל לאמר קרבה שנת השבע וגו' עמדו ותקנו פרוזבול¹¹⁵. דהיינו שימסור המלוה¹¹⁶ את חובו¹¹⁷ לבית דין אף על פי שאינו מוסר להם שטר¹¹⁸ ועל אלא שאמר להם¹¹⁹ לפני השמטה¹²⁰ הריני מוסר לכם חובי שאנבנו כל זמן שארצה¹²¹ וכשאומר דברים הללו עשאוהו חכמים כאילו מסר שטרו לבית דין¹²². והמוסר שטרו לבית דין¹²³ לפני השמטה ואומר להם אתם גבו לי חובי¹²⁴ אין שביעית משמטת מן התורה¹²⁵ שאומר¹²⁶ לא יגוש את רעהו וזה אינו צריך ליגוש שהבית דין נוגשים בשבילו חוב זה¹²⁷ שכבר נמסר להם לפני השמטה. ואפילו אין לו שטר כלל אלא חוב בעל פה מועיל פרוזבול¹²⁸:

שהיובל נוהג והל"ג אף בזמן הזה). ש"ע שם.
רסו דברים מו, ז. וראה לק"ש ח"ו ע' 355 הערה 4.
ער תשנה שביעית פ"א מ"ג. רמב"ם שם הפ"ו סמ"ע ס"ק קל.

רעא כל משנה ד (מוסר אני לכם כו' שכל חוב כו' שאנבנו כו'). רמב"ם שם הל"ח. מור וש"ע שם ס"ט.
ערב רש"י נשין לו, א ד"ה מסרו מיליהו (החובי מסר לכם). לבוש שם ס"ט. סמ"ע שם ס"ק כב.

רעג תוס' נכות ג, ב ד"ה המוסר' לבוש וסמ"ע שם.
עדר נשין לו, א. רש"י שם. מור ורמ"א שם ס"ב. סמ"ע שם.

ערה ראה לקמן ס"ז.
רעז משנה שם. מור וש"ע שם ס"ח.

רעז לבוש שם.
רעת משנה שביעית פ"א מ"ב, לפרוש התוס' נכות ג, ב ד"ה המוסר. מור וש"ע שם ס"א.

רעט רמב"ם שם הפ"ו. ש"ע שם.
רפ תוס' נכות שם. לבוש שם.

רפא דברים מו, ב.
רפב רש"י נכות ג, ב ד"ה אין משמטין. שו"ת הרא"ש כלל עו ס"ה. מור ולבוש ס"א. סמ"ע שם ס"ק כג.

רפג ר"ן נשין (ש, רע"א). רמ"א שם ס"ח.

רנו משנה נשין א, ב. לבוש ס"י קב ס"א. וראה גם לעיל א"ח ס"י שכו ס"ב, וש"ע.
רנז שו"ת הר"ע ח"ט פ"ג מור וש"ע שם. וראה ש"ך ס"ק ג.

רנה גמרא שם. מור וש"ע שם.
רנט מדברי נשין רנו שלד, בשם ר"ה. הגהות אשרי נשין פ"ק ס"י. ר"ה. רמ"א ס"י קב ס"א. ועיין שו"ך ס"י קבו ס"ק קג.

רס ש"ך ס"י קב ס"ד. מה שאין כן כשנאסר על ממון זה, בהלכות הל' נקי ממון ס"ו.
רסא ס"ק ק"ז, ב. סמ"ע שם ס"ק ז. וראה גם לקמן הל' נוהג על ס"ב. והל"ג נקי ממון שם (אפילו על דעת השלם).

רסב מור וש"ע ס"י קב ס"ח.
רסג סמ"ע שם ס"ק כב, ובס"י רנו ס"ק ה. ש"ך ס"י קב ס"ק כה.

רסד נשין לב, ב. מור וש"ע שם, ובס"י רנו ס"ב.
רסה סמ"ע ש"ך שם.

רסו הל' נכירת ומתה ס"ו.
רסז שם ד, ר"ע. רמב"ם הל' שמיטה פ"ט הל"ג. מור וש"ע ס"י פו ס"א.

רסח ביטאת קדושין לה, ב. רמב"ם שם הל"ב (בזמן

הלכות הלואה

לך ועכשיו לא נהגו כפרובול במדינות אלו¹⁷⁷ שנתנו¹⁷⁸ מעם למנהג לומר שכיון שנהגו כן לנכות כל חוב בלא פרובול אחר השביעית והלזה יודע מזה הרי זה כאילו התנה עמו המלוה בשעת הלואה על מנת שלא ישימו הלוה חוב זה לעולם ואפילו בשביעית¹⁷⁹ שנמצא שחייב עצמו בממון שלא חיבתו התורה שתנאו קיים¹⁸⁰ וחיוב מן התורה. אבל כל ראי שמים ואמרים לעצמו לעשות פרובול¹⁸¹ שהוא דבר שאין בו הפסד וקל לתקן¹⁸² לקבץ שלושה אנשים¹⁸³ כשרים שהם בית דין¹⁸⁴ ולומר להם הריני מוסר לכם כל חובות שיש לי שאנבה אותם כל זמן שארצה¹⁸⁵.

אך אין פרובול מועיל אלא אם כן יש קרקע¹⁸⁶ כל שהוא¹⁸⁷ ללוה או דבר המחובר לקרקע¹⁸⁸ אפילו אינו שלו לזמרי אלא בשכירות¹⁸⁹ או כשאלה¹⁹⁰ לפי שעה¹⁹¹. ואם אין לו כלל מוכה לו המלוה קרקע כל שהוא¹⁹² על ידי אחר¹⁹³ אפילו שלא בפניו¹⁹⁴:

לך זמן הפרובול הוא לכתחלה¹⁹⁵ בסוף הששית¹⁹⁶ לפני ראש השנה של שביעית¹⁹⁷ שאף ששביעית אינה משמטת אלא כסופה¹⁹⁸ שנאמר¹⁹⁹ מקץ שבע שנים העשה שממתי יש אמירים²⁰⁰ שמשנכנסה שנת השביעית אסור להבוע חוב שנאמר²⁰¹ לא יגוש את רעהו ואת אחיו כי קרא שממתי לה' מיד שקרא שממתי לה' לא יגוש אלא כשהלזה פורע לו מעצמו אינו צריך לומר משמתי אני כמו שצריך לומר²⁰² אחר שביעית²⁰³ שנאמר²⁰⁴ וזה דבר השמטה שמוט וגו' שצריך לדבר השמטה השמטה ככה²⁰⁵ והוא מקץ שבע שנים. ואם לא עשה פרובול בסוף ששית יעשה בשביעית²⁰⁶ עד ראש השנה של מוצאי שביעית²⁰⁷. ועשת השמטה היתה שנת תקב"ד²⁰⁸:

אחד מישראל ד' אמות בארץ ישראל).
ש ראש גיטין פ"ד סי' מו. מור וש"ע שם.
שא ר"ן שם (י"ב, ב) ד"ה ומסתברא. מור וש"ע שם.
שב ראה לק"ש תכ"ד ע"י 316.
שג ראה שיהות קדוש כפי אלול תש"כ סי' ד.
דש תוספתא שביעית פ"ח ה"א. לגרסת הר"מ הוא"ש גיטין פ"ד סי' יח (שבתין ע"ה של שביעית) וסי' כ (שאינו כורבין משביעית). רבנו ירמיהו מירושלם ירמיהו ג' טור סי' בו פל"ב. ואף דלא קי"ל כן ברובנו (ברלקין), חוששין לדעת זו לתלחת. וראה לק"ש ח"ו ע' 355*6 (בנוכח ר"ה במש). ח"ב ע' 256 (הלואות של שנה השביעית).
שה עיקרין כה, ב. מור וש"ע שם סי' ב.
שו דברים מו, א.
שז ראש"ש שם סי' ב.
שח דברים מו, ב.
שט שביעית פ"י משנת ה. מור וש"ע שם פל"ו.
שו ראש"ש גיטין לו, ע"ב.
שיא דברים שם. משנה שם.
שיב ראש"ש שבת קט"ו, ב ד"ה דבר השמטה. גיטין ע"ה שנאמר.
שיג רמב"ם שם פ"ט ה"ד (הלואה את חברו כשביעית נוהג חובו כל השנה). שמונה הוכיח בב"ב פל"ב שקונים פרובול גם בשביעית. שו"ע שם פל"א.
שיד כמבואר בתוספתא שם, לגרסת פירוש הר"ש במשנה שם פ"ט מ"ה, וש"ת הנוחמות לרמב"ם סי' צח, וש"ת הרשב"א ד"ב סי' שיד. שו"ע שם פל"א.
שטו לחשבון הגאונים והרמב"ם שם פ"י ה"ז. כ"ז סי' ט"ט. רמ"א פל"א. כ"מ ע"ב סי' ט. והיוני שהלכות אלו נכתבו בתן השנים תקמ"ד – תקל"ג. וכדפי"ד (תקמ"ד) נוסף: (תקס"ה) תקע"ב.

רפד ש"ת הרא"ש כלל ע"ו ה' ה. מור סי' כו סי' ת. רמ"א פ"א סי' א'¹⁷⁷.
רפה אוצ"ל: ויש שנתנו (רא"ש בתשובה סי' ב. ב. כלל סד מוס"ק ד). הובא בב"י ד"ה וכתשבה אחרת. במ"ע שם סי' ד.
רפו רב היריה אמר שמואל נכות ג', ב. וכדפי"ש רב ענן שם משמו. מור וש"ע שם פל"ט.
רפז ראש"ש שם ד"ה לרירי. רמב"ם הל' שניטה פ"ט ה"י. במ"ע שם סי' ת.
רפח ש"ת שער האוונות סוף מגזות התלויות בארץ (עמ' ב) ד"ה הואיל. בי"ח שם סוף פ"ה. ש"ד סי' ב. באר הגולה שם אות ה.
רפט ש"ת שם באר הגולה שם.
רצא רב ששת גיטין לו, רמ"א. סי' ה'תרימות שעה מזה סי' מו (דכל שלשה בקראין בדין כו). מור וש"ע שם פל"ט.
רצב כנסת הגדולה שם רמב"א אות מ"א.
רצג בית דין רמ"א שם פ"ה (כלל בית דין). לכושי שם (כלל בית דין שהם שלשה).
רצד ראה לק"ש ח"ו ע' 356 (לאחר התרת נדרים). לק"ש תכ"ד ע' 316 (כתביתו). שם ע' 317 (כשאין לו חוב).
רצה חשונה ש"ס שביעית פ"ט מ"ו. מור וש"ע שם פל"ב.
רצז משנה שם ראש"ש ותוס' גיטין לו, א ד"ה אלא על הקרקע מור וש"ע שם.
רצה גיטין לו, א ורש"י שם ד"ה גרמא.
רצו עיבור מאמר ג (פו, ג). שו"ע שם פל"ג.
רצו גיטין לו, א. מור וש"ע שם פל"ג.
רצח ראה מ"מ רצוניים.
רצט משנה שם מור וש"ע שם פל"ב. וראה לק"ש ח"ב ע' 309 הערת 69 (המעם שלא מועיל מה שיש לכל

הלכות הלואה

מו

לז המלוה את הכירו למחצית שכר^{טז} השביעית משממת החצי של מלוה ולא החצי של פקדון^{טז}:

לח המלוה על המשכן אין השביעית משממת^{טז} שאין אני קורא בו לא יגוש בשביעית הואיל ואינו צריך ליגוש^{טז}:

למ המלוה את הכירו וקבע לו זמן אחר שביעית אינה משממתו שאין אני קורא בו לא יגוש בשביעית הואיל ולא הגיע עדיין^{טז}. לפיכך אין שביעית משממת הקפת החנות^{טז} לפי שדרך החנוני להקיף שנה ושנתיים ואין דרכו ליגוש מיד והרי זה כאילו קבע לו זמן אחר שביעית אבל המוכר שאר סחורה בהקפה מיד שמכרה לו נתחייב לו מעות וכשמוקף לו הרי הוא כמלוהו ושביעית משממתו^{טז}. וגם הקפת החנות אם זקפה עליו במלוה שביעית משממתה^{טז}. ונקראת זקפה משעה שקבע לו זמן לפורעו^{טז} והגיע הזמן לפני השמטה^{טז}. ויש אומרים^{טז} משעה שכתב כפנקסו כל החשבון ביחד. וכן שכר שכיר אינה משממת^{טז} שדרכו גם כן להקיף לבעל הבית שכר שנה ושנתיים^{טז}. ואם זקפו במלוה משממת^{טז}:

מ ערב שפרע להמלוה וקודם שפרע לו הלוח הגיעה השמטה משממת^{טז}. לכן יעשה פרוזבול:

הלכות עדות ושמורות ושלישן[ות]

דיני עדות ושמורות ושלישן[ות] ובו נ"ג סעיפים א:

א כל מי שיועך עדות להכריז^א וראוי להעיד^א ויש להכירו תועלת בעדותו^א חייב להעיד לו בבית דין^א אם יתבענו שיעיד^א לו^א בין שיש עדי אחר עמו בין שהוא לבדו. ומכל מקום עדי אחר לא יעיד אלא ברבר שבממון שמביא לידו שבועה או ברבר איסור הפריש

טז כהלעיל יוד הד' רבת סל"ו ואילך.

טז חכות דף ג, ב כלישנא בתרא דרב יהודה אמר שמואל (לעשר שנים). ר"ח בתוס' שם ד"ה איכא דאמרי (שכן הלכה). מור וש"ע פ"י ס' טו כ"א (לעשר שנים פחות או יותר). ממ"ע שם ס"ק כ"א. חשונה שם שביעית פ"י מ"א. מור וש"ע שם ס"ד. **טכ** ב"י שם ס"ח. מח"ע שם ס"ב. **טכ** משנה שם. מור וש"ע שם. **טכ** רא"ש גיטין פ"ד ס' ט. מור דעה א' ברמ"א שם. **טכ** מ"ז שם. לבוש שם ס"ד. **טכ** מחזיקי שבועות רגז תשפ (ה, א). דעה ב' ברמ"א שם.

טז חשונה שם. מור וש"ע שם סמ"ו.

טכ ב"י שם. סמ"ע שם.

טכ משנה שם. מור וש"ע שם.

של רבנו ירוחם משרים סוף תיב ג, בשם הגאונים ושו"ת הרשב"א (ח"ג ס' נב וה"ז ס' של). ש"ע ס"ה.

א מפינסא א"פ – עדות. רגז – שטרות. מאמצא – שלישות (בשטר).

ב ויקרא ה, א. ברייתא ב"ק נה, ב. גמרא שם נ, א. תוס' שם ד"ה פשיטא. מור וש"ע ס' ס"א. סמ"ע שם ס"ק ה.

ג מור וש"ע שם. לאפקין קרוב או פסול (ב"י שם ד"ה וראוי. ממ"ע שם ס"ק ג).

ד מור וש"ע שם. וראה ב"י שם. ממ"ע שם ס"ק ה. ה רמב"ם הל' עדות פ"א ת"א. תוס' שם. ש"ע שם. סמ"ע שם ס"ק ו.

ו רמב"ם שם. ש"ע שם. סמ"ע שם ס"ק ו. **ז** ב"ק נ, א. מור וש"ע שם.